

ASIA **Poliisin menettely turvallisuusselvityksen laatimisessa ym.**

KANTELU

Oikeuskanslerille 9.6.2015 osoittamassaan kirjoituksessa kantelija A ja hänen poikansa kantelija B arvostelevat X:n poliisilaitosta ja asianomaista kihlakunnansyyttäjää lainvastaisesta menettelystä viranhoidossa. Arvostelu liittyy saman asiakokonaisuuden eri haaroihin.

Kantelijat arvostelevat nimeltä mainitsemiaan poliisimiehiä siitä, että he ovat suorittaneet esitutinnan eräässä ilmoitusasiassa puutteellisesti ja tarkoitushakuisesti sekä asianomaista syyttäjää siitä, että tämä on asian oikeuskäsittelyn aikana, muun muassa vaatimalla B:lle perusteetoman ankaraa rangaistusta, pyrkinyt epäasiallisesti vaikuttamaan ”varsin kokemattomaan” käräjäoikeuden puheenjohtajaan.

Kantelijat arvostelevat lisäksi poliisilaitoksen osastosihteerä siitä, että hän on B:n vankilan määräaikaista vartijan tehtävää varten tehnyt B:stä turvallisuusselvityksen ja tällöin virheellisesti merkinnyt siihen, että B olisi tuomittu kahdesta varkaudesta sakkoon, vaikka tämä oli tuomittu ainoastaan tuottamuksellisesta kätkemisrikoksesta sakkoon.

KANTELUN RAJAUS

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan oikeuskansleri ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.

Mainittu lainkohta antaa laillisuusvalvojalle harkintavaltaa sen suhteen mitä asioita hän tutkii ja missä laajuudessa hän sen tekee. Tämä päätös koskee X:n poliisilaitoksen menettelyä erityisesti kantelussa kerrotun turvallisuusselvityksen laadinnassa. Siltä osin kuin kantelu koskee väitettyä puutteellista ja tarkoitushakuista esitutkintaa ja väitettyä syyttäjän epäasiallista menettelyä syytteen ajamisessa käräjäoikeudessa, katson, jäljempänä mainituista X:n poliisilaitoksen selvityksistä ja Poliisihallituksen lausunnosta ilmenevä huomioon ottaen, että asiassa ei ole ilmennyt sellaisia, että ne edellyttäisivät laillisuusvalvonnallista tarkasteluani. Mainituilta osin viittaan myös siihen, että kantelussa tarkoitettussa, useita nuoria vastaajia koskeneessa rikosasi-

assa on annettu käräjäoikeuden tuomio ja hovioikeus on jättänyt myöntämättä asiassa jatkokäsittelylupaa.

SELVITYS

Poliisihallitus on antanut lausunnon, johon on liitetty X:n poliisilaitoksen rikoskomisarion, rikosylikonstaapelin, vanhemman konstaapelin ja osastosihteerin selvitykset.

VASTINE

A on antanut vastineensa hankittuun selvitykseen.

RATKAISU

Asiatietoja

X:n poliisilaitoksen osastosihteerin on 15.4.2015 laatinut B:stä turvallisuusselvityslain (726/2014) 14 §:n mukaisen suppean turvallisuusselvityksen. Siinä ilmoitettiin B:n syyllistyneen kahteen varkausrikokseen vuonna 2013 ja saaneen näistä yhteensä 20 päiväsakon sakkorangaistuksen. Tosiasiassa B oli käräjäoikeudessa 27.11.2014 tuomittu syyttäjän esittämän vaihtoehdoisen syytteen mukaisesti tuottamuksellisesta kätkemisrikoksesta mainittuun sakkorangaistukseen.

Kertomansa mukaan osastosihteerin oli saanut turvallisuusselvityshakemuksen virkapostin kautta 13.4.2015. Hän oli ryhtynyt tekemään selvitystä poliisin tietojärjestelmää Patjaa käyttäen sekä tarkistamalla B:n rikosrekisteriotteen (jossa ei ollut merkintää). Patjassa osastosihteerin havaitsi ilmoituksen, jonka mukaan B:n epäiltiin syyllistyneen kahteen varkauteen. Osastosihteerin selvitti asian edenneen syyttäjän kautta käräjäoikeuteen, josta hän tiedusteli puhelimitse tietoja asiasta. Sieltä hänelle kerrottiin, että B oli tuomittu 20 päiväsakkoon. Osastosihteerin kertoman mukaan hänelle ei ollut kuitenkaan kerrottu, että B oli tuomittu varkauksien sijasta tuottamuksellisesta kätkemisrikoksesta. Osastosihteerille ei ollut myöskään kertomansa mukaan kerrottu, ettei tuomio ollut vielä lainvoimainen.

Osastosihteerin selvityksen mukaan hän oli alkanut tehdä turvallisuusselvityksiä jo vuonna 2009. Tuolloin silloinen osastosihteerin oli opastanut häntä käyttämään puhelinta tietojen hankkimisessa. Osastosihteerin kertoman mukaan hän on siitä asti menetellyt kyseisellä tavalla, eikä virheitä ole hänen tietämänsä mukaan aiemmin sattunut.

Vankila, johon B oli hakenut vartijan määräaikaan virkasuhteeseen, sai osastosihteerin menettelyn seurauksena virheellisiä tietoja sisältäneen turvallisuusselvityksen. X:n poliisilaitoksen apulaispoliisipäällikkö ilmoitti sittemmin 22.10.2015 kirjallisesti vankilalle havaitusta virheestä.

Poliisin antaman selvityksen mukaan menettelytapoja on nyttemmin muutettu siten, että edellä kuvatuunlaiset tiedot hankitaan aina kirjallisesti ja sellaiset suppeat turvallisuusselvitykset, joissa ilmoitetaan ns. merkityksellisiä tietoja antaa aina päällystään kuuluva poliisimies.

Arviointi, johtopäätökset ja toimenpiteet

Vuoden 2015 alusta voimaantulleella lailla uudistettua turvallisuusselvityslakia (726/2014) koskevan hallituksen esityksen (HE 57/2013) yleisperusteluissa todetaan, että turvallisuusselvi-

tysmenettelyn tarkoituksena on suojata keskeisiä yhteiskunnan etuja **varmistamalla** henkilöstön luotettavuus selvittämällä virkamiesten, työntekijöiden tai työnhakijoiden taustatietoja. Turvallisuusselvityslain 3 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan tässä laissa tarkoitetaan *henkilöturvallisuusselvityksellä* henkilön nuhteettomuuden tai luotettavuuden **varmistamiseksi** laissa säädetyllä tavalla laadittavaa selvitystä henkilön taustasta.

Henkilöturvallisuusselvitys tehdään turvallisuusselvityslain 23 §:n mukaan tarkistamalla henkilöä koskevat rekisteritiedot lain 4 luvussa säädetyllä tavalla. Perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteenä voidaan lain 25 §:n mukaan käyttää vain pykälässä mainittuihin tietojärjestelmiin sisältyviä rekisteritietoja. Sellaisia ovat muun muassa oikeushallinnon valtakunnallisen ratkaisu- ja ilmoitusjärjestelmän tiedot ratkaistuista rikosasioista.

Jos henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa muun muassa lain 25 §:ssä lueteltujen tietorekistereiden tiedoista ilmenee, että selvityksen kohde on tuomittu rangaistukseen tai jätetty rikoslain asianomaisen säännöksen perusteella rikoksesta rangaistukseen tuomitsematta, on henkilöturvallisuusselvityksen lopputulosta harkittaessa otettava erityisesti huomioon lain 11 §:ssä luetellut seikat. Niitä ovat muun muassa selvityksen kohteen ikä tekohetkellä, tekojen toistuvuus ja niiden osoittama piittaamattomuus toisten oikeuksista tai harkintakyvyn puutteesta sekä seuraamuksen ankaruus (suhteellisuusperiaate). Merkittävämpää tässä yhteydessä on, että lainkohdassa nimenomaisesti säädetään, että asianomainen rikostuomio on lainvoimainen.

Turvallisuusselvityslain 32 §:n 2 momentissa säädetään erityisistä edellytyksistä sellaisten tietojen käytölle, jotka koskevat vasta esitutkinnassa tai syyttäjällä vireillä olevaa asiaa eli tietoja asiasta, jota ei ole vielä lainvoimaisesti ratkaistu. Säännöksestä ilmenee, että vireillä olevaa asiaa koskevan tiedon käytölle henkilöturvallisuusselvitysasiassa on säädetty erityisiä rajattuja edellytyksiä. Ennen tällaisten tietojen käyttämistä on selvitettävä muun muassa se, mikä on kohteen syyllisyyttä koskevien tietojen laatu. Lisäksi tällaisten tietojen käytön on oltava välttämätöntä selvityksen perusteena olevaan tehtävään liittyvien erityisten vaatimusten sekä epäilyn teon luonteen vuoksi. Tämän poliisilla tai syyttäjällä vireillä olevaa asiaa koskevan tiedon poikkeuksellisia käyttöedellytyksiä koskevan säännöksen soveltamisesta ei ole ollut tässä asiassa lainkaan kysymys.

Asiakirjojen perusteella voidaan todeta, että kantelussa mainitun turvallisuusselvityksen asiavirheiden taustalla ei ole miltään osin ollut mahdollinen epäselvyys tai eriävä käsitys turvallisuusselvityslain jonkin säännöksen soveltamisesta ja tulkinnasta. Turvallisuusselvityksen asiavirheet ovat johtuneet yksinomaan turvallisuusselvitysasiassa noudatetuista menettelytavoista. Turvallisuusselvityksen asiavirheistä toinen, selvityksen kohteena olleen henkilön rikoksia koskeva väärä tieto, oli johtunut siitä, että tieto oli ilmoitettu käräjäoikeudesta X:n poliisilaitoksen asianomaiselle osastosihteerille virheellisesti, ja koska tieto oli hankittu puhelimitse, sen paikkansapitävyyttä ei ollut voitu tarkistaa. Tuomion lainvoimaisuutta koskenut virhe oli pääsyt syntymään, kun oikeaa tietoa tuomion lainvoimaisuudesta ei ollut ilmoitettu, mutta tätä tietoa osastosihteerin ei ollut myöskään nimenomaisesti tiedustellut, vaikka tuomioistuimen tuomion lainvoimaisuustiedon tarkistamista on pidettävä tällaisissa asioissa välttämättömänä ruutiinotoimena.

Kun lakiin perustuvan turvallisuusmenettelyn tarkoituksena on suojata keskeisiä yhteiskunnan etuja varmistamalla turvallisuusselvityksen kohteena olevien henkilöiden luotettavuus, lähtökohtana on oltava, että myös kaikki turvallisuusselvityksen laadinnassa käytettävät tiedot ovat kiistattoman oikeansisältöisiä ja että selvitystä varten hankittavien tietojen hankintamenettelyt takaavat tietojen luotettavuuden ja oikean sisällön. Turvallisuusselvityksellä voi olla sen kohteena olevan henkilön tulevaisuudelle jopa ratkaiseva merkitys. Mainituista syistä olisi mieles-

täni pidettävä täysin poissuljettuna sellaista mahdollisuutta, että laissa säädettyjä tarkoituksia varten ja laissa säädetyin menettelyin laadittavassa henkilöturvallisuusselvityksessä olisi selvästi väärä tai sen sisältöön olennaisesti vaikuttavia puutteellisia tietoja. Virkavastuulla tapahtuvan perusmuotoisenkin ja suppean turvallisuusselvityksen laadinnassa on noudatettava korostunutta huolellisuutta. On myös voitava edellyttää, että turvallisuusselvitysasioita hoitavilla on riittävä koulutus ja täsmällinen työhönopastus tehtäviinsä. Tällaiset toimet osaltaan edistävät välttämätöntä vaatimusta siitä, että henkilöturvallisuusselvitykset ovat luotettavia ja sisältöltään oikeita. Turvallisuusselvityksen tietojen oikeasisältöisyydessä ei voida tukeutua esimerkiksi lain 6 §:ssä säädettyyn turvallisuusselvityksen kohteen oikeuteen saada turvallisuusselvityksen sisältämät tiedot. Esimerkiksi kantelukirjoituksen käsittelemästä 15.4.2015 päivätyistä virheellisestä turvallisuusselvityslausunnosta oli lähetetty korjaus vankilalle vasta 22.10.2015, kun määräaikaisen vartijan tehtävän, jota varten turvallisuusselvityslausunto oli annettu, olisi ollut määrä päättyä 31.8.2015.

Huomioon ottaen mainitut esiin tulleet olosuhteet ja se seikka, että hankitun selvityksen mukaan turvallisuusselvitysten laatimismenettelyä on X:n poliisilaitoksessa nyttemmin muutettu ja parannettu aiemmin mainitulla tavalla, kantelussa mainitussa henkilöturvallisuusasiassa tapahtunut lainvastainen menettely ei anna aihetta muihin laillisuusvalvonnallisiin toimenpiteisiin, kuin että vastaisen varalle kiinnitän henkilöturvallisuusselvitysasioista vastaavien X:n poliisilaitoksen virkamiesten huomiota sellaisten toimien välttämättömyyteen, joilla turvallisuusselvityksen kohteen oikeusturvan takaava lainmukainen menettely kaikissa tapauksissa toteutuu. Mainitussa tarkoituksessa toimitan heille jäljennöksen tästä päätöksestäni tiedoksi.

Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aihetta.

Apulaisoikeuskansleri

Risto Hiekkataipale

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Tom Smeds

OIKEUSKANSLERINVIRASTO
